

CONSILIUL AUDIOVIZUALULUI AL REPUBLICII MOLDOVA

DECIZIA nr. 31

din 03 februarie 2023

Cu privire la rezultatele controlului efectuat în temeiul Deciziei Consiliului Audiovizualului al Republicii Moldova nr. 330 din 28.10.2022

Prin Decizia Consiliului Audiovizualului al Republicii Moldova nr. 330 din 28.10.2022, în temeiul autosesizării membrului Consiliului Audiovizualului al Republicii Moldova (în continuare – CA), Ruslan Mihalevski, a fost dispusă efectuarea unui control al programului audiovizual „Revelații” din 16 octombrie 2022, difuzat de serviciul media audiovizual de televiziune „Tezaur TV”, la capitolul respectării prevederilor art. 13 și 17 din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018 (în continuare – CSMA).

În conformitate cu prevederile art. 75 alin. (4) lit. a) și art. 83 alin. (3) lit. a) din CSMA, CA a efectuat monitorizarea programului audiovizual menționat prin prisma respectării prevederilor art. 13 și 17 din CSMA.

Rezultatele monitorizării au atestat că, la data de 16 octombrie 2022, serviciul media audiovizual de televiziune „Tezaur TV” a difuzat în cadrul programului educativ-spiritual „Revelații” de la ora 21:30:00, moderat de jurnalista Dina Pripa-Clapco, un interviu cu arhimandritul Serafim Gonciar, preot al Bisericii „Sfântul Ioan Botezătorul” din Petricani, municipiul Chișinău (durata ediției este de 1 oră 02 min. 28 sec).

Programul s-a axat pe discuții pe marginea a mai multor subiecte de ordin spiritual și educativ: actualitatea valorilor creștine, credința în Isus Hristos, destinul omului în lumea contemporană și altele. În mare parte subiectele au fost analizate prin prismă teologică, invitatul promovând o perspectivă religioasă asupra lumii.

În cadrul programului, moderatoarea l-a întrebat pe invitat ce înseamnă pentru dânsul credința în Dumnezeu și dacă un om se poate considera fericit prin această credință. Arhimandritul Serafim Gonciar a replicat următoarele (21:57:45): „*Cu cât crește progresul material în societate, scade cel spiritual. Lumea fuge după bogății. Au văzut case, au văzut luxuri, bogății, mașini de spălat, televizoare, mobile. Nu știu în ce caută fericirea, dar nu poți să fii fericit acolo unde se lucrează păcatul. Încă când eram mic, mergeam la Poceaev și bătrânii părinți spuneau: prin televizor o să vie Antihristul. Și cine va zice că el e frumos, acela se va vinde Necuratului. Ce e frumos? Minciuni, păcate, răzvrățiri.*”

În continuare, între moderatoare și invitat a avut loc următorul dialog:

Invitatul (22:04:14): „*Dumnezeu dă voie să se ucidă o țară întreagă una asupra alteia. Au năvălit și se ucid frate cu frate.*”

Moderatoarea: „*Credeți că Dumnezeu dă voie?*”

Invitatul: „*Dă voie la arma ceea care poartă dreptate. Iată în Acatistul Sfintei Treimi, arma ceea care poartă dreptate e binecuvântată și face binele. Eu le sun la surori și le întreb ce mai spune Patriarhul Kiril, ce mai spun duhovnicii, părinții bătrâni. Păi ei spun: mai bine să se verse sânge, să curețe pământul prin sânge tinerii ăștia, decât sistema asta necurată a computerizării, care pune pe om să se lepede de Dumnezeu.. Asta-i lepădare de Dumnezeu.*”

Moderatoarea: „*Credeți că acest război va pune capăt „computerizării”?*”

Invitatul: „*În „Apocalipsă” se spune că au să se bată acești doi vulturi. Simbolul Americii e vulturul și al Rusiei tot e vulturul. În „Apocalipsă” se spune că au să se bată acești doi vulturi și se va începe toată lumea după asta. Adică, Al Treilea Război Mondial trebuie să fie, ca să se curețe pământul prin sânge. Ca să nu se înmulțească răutatea [..].*”

Totodată invitatul a afirmat următoarele (22:06:15): „*Prin internet toată murdăria a intrat în imaginație...Păcatul! Dar unde e păcatul, acolo e și Antihristul [..] Toate libertățile astea care le-a*

adus Europa, care erau o rușine, acum e la modă. Orice femeie merge nerușinată pe stradă. De ce nu poartă o haină de femeie? Ia hai să îmbrăcăm bărbații în fuste. E o urâciune. Dar ceea ce e urât ei așa de frumos le desenează pe internet, toate păcatele, iar alții se uită cu plăcere. Și uitându-se se infectează și după aceea mintea nu mai devine lucrătoare, ea devine robită de Satana, de Antihristul. Dacă noi dăm mai departe voie să se predice murdăriile păcatelor în public și deschis înseamnă că noi distrugem mințile copiilor. Acum îi îndeamnă și pe cei mici să-și schimbe sexul. Fetele să se facă băieți și băieții – fete. Ajungem la crah.”

Moderatoarea: „*Credeți că iată cu un război de felul care are loc astăzi între Rusia și Ucraina se poate de oprit tot răul pe Pământ?*”

Invitatul: „*Da, se poate [...]”*

Afirmațiile invitatului poartă un caracter sexist și discriminatoriu, pe criteriul de sex (*Orice femeie merge nerușinată pe stradă. De ce nu poartă o haină de femeie? Ia hai să îmbrăcăm bărbații în fuste. E o urâciune*) și pe criteriul de orientare sexuală (*Acum îi îndeamnă și pe cei mici să-și schimbe sexul. Fetele să se facă băieți și băieții – fete. Ajungem la crah*). Recurgerea la astfel de declarații favorizează apariția riscului discursului de ură față de anumite grupuri sociale sau minorități sexuale.

Conform standardelor stabilite de Consiliul Europei, sexismul este orice act, gest, reprezentare vizuală, cuvinte rostite sau scrise, practică sau comportament bazate pe ideea că o persoană sau un grup de persoane sunt inferioare din cauza sexului lor, care are loc în sfera publică sau privată, indiferent dacă se desfășoară online sau offline, cu scopul sau efectul de a: I. încălca demnitatea inerentă sau drepturile unei persoane sau ale unui grup de persoane; sau II. avea ca rezultat vătămări sau suferințe fizice, sexuale, psihologice sau socio-economice pentru o persoană sau un grup de persoane; sau III. crea un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator; sau IV. constitui o barieră în calea autonomiei și realizării depline a drepturilor omului de către o persoană sau un grup de persoane; sau V. menține și consolida stereotipurile de gen.

În același context, discriminarea se definește ca orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți ale persoanei sau ale unui grup de persoane, precum și susținere a comportamentului discriminatoriu bazat pe criterii reale, stipulate de lege, sau pe criterii presupuse. În mod special, articolul 21 cu titlul „Nediscriminarea” din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, statuează următoarele: „*Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală.*”

În context, putem specifica și faptul că dreptul la libertatea de exprimare nu este un drept absolut, întrucât acesta comportă îndatoriri și responsabilități, iar exercitarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești (conform articolului 10 alineatul 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului).

De asemenea, este de specificat că moderatoarea nu a intervenit pentru a echilibra sau a combate declarațiile invitatului. Astfel, moderatoarea nu a intervenit ca să evite discriminarea pe criteriul sexului, iar prin întrebările formulate („*Credeți că Dumnezeu dă voie?*”, „*Credeți că acest război va pune capăt „computerizării”?*” sau „*Credeți că iată cu un război de felul care are loc astăzi între Rusia și Ucraina se poate de oprit tot răul pe Pământ?*”) a încurajat și amplificat mesaje promovate de invitatul său. Evitarea oricăror forme de discriminare este una dintre cerințele de bază ale informării corecte, de care trebuie să se ghideze furnizorii de servicii media în cadrul programelor audiovizuale de dezbateri sau de informare în probleme de interes public, iar în cazul de față programul este de natură culturală.

În contextul celor menționate, este relevantă prevederea **art. 13 alin. (6) lit. b)** din CSMA, care statuează următoarele: „*În cadrul programelor audiovizuale de știri și de dezbateri, de informare în*

probleme de interes public, de natură politică, economică, socială sau culturală trebuie să fie respectate următoarele cerințe: evitarea oricăror forme de discriminare.”

În cadrul ședinței din 09 decembrie 2022, CA a decis amânarea examinării rezultatelor monitorizării programului „Revelații” din 16 octombrie 2022, în scopul solicitării opiniei Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității.

Astfel, prin scrisoarea nr. 1766 din 09.12.2022, CA a solicitat Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității să se expună cu privire la prezența sau absența elementelor de discriminare în cadrul programului audiovizual „Revelații” din 16 octombrie 2022, difuzat de serviciul media de televiziune „Tezaur TV”, în intervalul de timp 36:15–37:25, atestate în raportul de monitorizare.

La 26 ianuarie 2023, CA a recepționat scrisoarea nr. 04/91, prin care Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității a comunicat că, analizând materialele anexate, reține că se solicită aprecierea următoarelor declarații:

„Da unde-i păcatul, acela-i și antihristul. El e duh... unde-i antihristul? O să vie cu copitele și o să meargă cu păr pe stradă...aista-i duh necurat. Toate libertățile acestea care le-a adus Europa, care erau o rușine, o rușine era. Acum îi la modă, orice femeie merge nerușinată pe stradă, de ce nu poartă o haină de femeie? Ia dă să îmbrăcăm bărbații în fuste... sau în femei, o urâciune. Dar ceea ce îi urât, ei așa de frumos le mai desenează prin internet, toate păcatele, și alții se uită cu plăcere și uitându-se se infectează, că asta-i infecție și după aceea mintea ceea nu mai devine lucrătoare, e mereu robită de satana, de duhul de antihrist. Dacă noi dăm mai departe voie să se predice murdăriile păcatelor în public și deschis, înseamnă că noi ucidem mințile copiilor care...acuma îi îndeamnă și pe cei mici să schimbe sexul, fetele să-i facă băieți, băieții fete... ajungem la crăh.”

Referitor la declarațiile citate, Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității a menționat că, din perspectiva noțiunilor prevăzute de Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, astfel de mesaje urmează să fie examinate prin prisma elementelor instigării la discriminare, prezente cumulativ, și anume: comportamentul prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată, cu scopul sau efectul discriminării unei terțe persoane și pe baza unui criteriu protejat. Astfel, aceasta presupune ca acțiunile să fie intenționate de natura unui îndemn la excludere, restricție, preferință sau deosebire în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane în baza unui criteriu protejat care au ca scop sau efect discriminarea unei/unor terțe persoane. În acest sens, se aplică și un set de criterii pentru a stabili gradul de corespundere a standardelor nediscriminării, din care fac parte: substanța mesajului transmis, calitatea vorbitorului și influența acestuia, vulnerabilitatea auditoriului, diseminarea și impactul potențial, contextul social care amplifică tensiuni existente în societate.

Raportând criteriile enunțate la circumstanțele speței, instituția de profil a specificat că discursul invitatului programului audiovizual „Revelații”, în intervalul de timp nominalizat, a constatat în exprimarea opiniilor față de anumite fenomene ale societății contemporane, în particular, axându-se pe aspecte precum emanciparea femeilor, aspecte legate de identitatea de gen și orientarea sexuală.

Astfel, invitatul deține calitatea de cleric al Mitropoliei Moldovei, iar prin discursul său a urmărit să își exercite datoria sa de slujitor al bisericii ortodoxe, manifestând religia conform învățăturilor pe care le împărtășește și axându-se pe dogmele religiei creștine ortodoxe. Discursul nu conține în sine vreun îndemn sau presiune de a discrimina anumite persoane sau grupuri în baza unor criterii protejate, precum și nu conține expresii care să lezeze demnitatea anumitor persoane. Din aceste considerente, exprimările menționate mai sus, nu se ridică la nivelul de gravitate necesar pentru a putea fi calificate drept instigare la discriminare, iar mesajul diseminat nu întrunește elementele constitutive ale instigării la discriminare, atât din perspectiva conținutului său, cât și din perspectiva scopului sau efectului produs.

În concluzie, Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității a specificat că, în pofida faptului că mesajul transmis în cadrul programului audiovizual „Revelații” displace sau creează un sentiment de disconfort unei anumite părți a populației, asemenea discursuri trebuie acceptate drept opinii bazate pe convingerile personale ale autorului și tolerate în măsura în

care nu depășesc limitele libertății de exprimare. Astfel, mesajul transmis în cadrul programului „Revelații” nu conține elemente discriminatorii.

În ședința publică din 03 februarie 2023, membrii CA s-au expus referitor la constatările din raportul de monitorizare, menționând, în special:

Membra CA, Larisa Turea, a apreciat emisiunea monitorizată „Revelații” din 16 octombrie 2022 drept o deturnare gravă de sens, căci emisiunea nu este nicidecum o revelație, de fapt este vorba de justificarea unui război agresiv, este un discurs care dezbină societatea, care este anti-european și, din punctul său de vedere, chiar și anti-creștin. Membra CA a evidențiat câteva citate, absolut defazate în opinia sa, conținând contradicții și dezinformare, și a menționat că este de mirare faptul că această emisiune are calificarea drept spiritual-educativă, căci nu conține nimic educativ, iar furnizorul trebuia să fie mai atent în acest sens.

În concluzie, Larisa Turea a declarat că nu este de acord cu constatarea din raportul de monitorizare privind relevanța art. 13 alin. (6) lit. b) din CSMA, deoarece consideră că în cazul dat nu e vorba de discriminare, iar sancțiunile trebuie aplicate în temeiul art. 13 alin. (1) lit. b) și art. 17 alin. (3).

Președinta CA, Liliana Vițu-Eșanu, a precizat că nu poate fi constatată încălcarea art. 17 alin. (3), care prevede că *„În spațiul audiovizual național este interzisă difuzarea programelor audiovizuale ce constituie discurs care incită la ură, dezinformare, propagandă a agresiunii militare, conținut extremist, conținut cu caracter terorist sau care prezintă o amenințare pentru securitatea națională”*, deoarece în cazul dat este vorba de 5 min. din emisiune și nu de un program integral, acest moment fiind explicat și în ședința din 09 decembrie 2022. Președinta CA a menționat că furnizorul a admis încălcări parțiale ale mai multor prevederi din mai multe articole din CSMA, dar încadrarea juridică a acestora nu este posibilă.

Vicepreședinta CA, Ana Gonța, a remarcat că problema constă în moderator, în felul în care a văzut furnizorul moderarea și implicarea moderatorului în discuția cu invitatul, constatând că moderatoarea a insistat de câteva ori pe subiectul războiului, a vrut să primească răspunsuri detaliate și mai clare cu privire la voința și acceptul, și binecuvântarea divină pentru vărsarea de sânge, cu aceasta a început și cu aceasta a încheiat emisiunea. Ana Gonța consideră că este o greșeala sau o încălcare a CSMA atunci când moderatoarea insistă pe subiectul războiului în loc să-l oprească pe invitat, care putea să zică orice, dacă aceasta e convingerea lui, dar responsabilitatea moderatoarei era să-l oprească și să-l tempereze, or ea a insistat, de cel puțin 3 ori, că Dumnezeu ar fi binecuvântat acest război. Vicepreședinta CA nu a identificat în CSMA un articol care să prevadă exact sancțiune pe comportamentul moderatoarei în cazul dat, dar crede că au fost încălcate elemente și de la art. 13 alin. (6) lit. b) – evitarea oricăror forme de discriminare, și de la art. 17 – propagarea războiului. Totuși, deoarece nu a fost un program întreg, ci doar câteva minute, nu va vota nici sancțiunea pe art. 17 și nici pe un alt articol.

De asemenea, Ana Gonța a remarcat că după emisiunea din 16 octombrie 2022 au mai urmat 11 emisiuni „Revelație”, dintre care 6 tot cu subiect religios, dar cu un alt conținut, iar emisiunea din 29 ianuarie 2023 a văzut-o ca un fel de echilibrare, răspuns la erorile pe care le-a admis moderatoarea în emisiunea monitorizată. Comportamentul moderatoarei a fost cu totul altul, s-a vorbit despre faptul că nu trebuie să susținem, să propagăm sau să tolerăm războiul, că pacea este importantă, s-a vorbit tot din perspectivă religioasă, dar cu o altă interpretare a Bibliei.

Vicepreședinta CA, Ana Gonța, a concluzionat că s-au încălcat mai multe elemente din CSMA, dar nu vede niciun articol pe care ar putea fi sancționat furnizorul.

Membrul CA, Eugeniu Rîbca, a menționat că, în contextul examinării rezultatelor monitorizării, nu vede încălcări ale CSMA.

În temeiul prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018,

Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova DECIDE:

1. Se ia act de rezultatele monitorizării serviciului media audiovizual de televiziune „Tezaur TV”.
2. Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării, se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și pe pagina web oficială a Consiliului Audiovizualului al Republicii Moldova.

PREȘEDINTĂ

Liliana VIȚU-EȘANU